

Zpráva ze zahraniční pracovní cesty

Datum: 14. – 20. dubna 2013
Místo: Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen, Bundesarchiv, Schorndorfer Str. 58, 71638 Ludwigsburg, Spolková republika Německo
Projekt: od eutanazie k vyhlazování Židů
Účel: studium archivních dokumentů k projektu Od eutanazie k vyhlazování Židů
Účastník cesty: PhDr. Pavel Zeman, Ph.D.
Č.j.: USTR 199/2013

Ve dnech 14. – 20. dubna 2013 jsem vykonal služební cestu do pobočky Bundesarchivu v Ludwigsburgu (SRN) - Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen. Cesta byla realizována na základě schváleného plánu zahraničních pracovních cest odborných zaměstnanců Oddělení zkoumání doby nesvobody Ústavu pro studium totalitních režimů (USTR) na kalendářní rok 2013.

První a poslední den služební cesty, tj. 14. a 20. dubna 2013, jsem cestoval veřejnými dopravními prostředky (autobus, vlak) do místa pracovního výkonu v Ludwigsburgu (14. 4. 2013) a posléze (20. 4. 2013) zpět.

Ve dnech 15.- 20. dubna 2013, tj. po celou dobu pracovního týdne (pondělí - pátek), jsem studoval v pobočce Spolkového archivu (Bundesarchiv) v Ludwigsburgu v Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen archivní dokumenty německé provenience. Znalost těchto dokumentů je důležitá pro úspěšnou realizaci projektu Od eutanazie k vyhlazování Židů, jehož jsem v ÚSTR hlavním garantem a řešitelem.

Archivní dokumenty uložené v Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen – Bundesarchiv Ludwigsburg se týkají vyšetřování různých typů nacistických zločinů spáchaných v okupované Evropě v letech 1939-1945, které byly Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen v Ludwigsburgu vyšetřovány od roku 1959 dále, kdy začala fungovat jako hlavní úřad bývalé SRN pro vyšetřování těchto zločinů.

V uvedeném archivu jsem studoval archivní materiály týkající se -
1) vyšetřování masových zločinů spáchaných ve vyhlazovacím táboře Treblinka v letech 1942-1943 v okupovaném Polsku:
– BDA, B 162, AR-Z 230/59, sign. 3817-3843 (Bd. 1-27): Einzel- und Massentötungen von Häftlingen in den Lagern Treblinka I (A1) und Treblinka II (Vernichtungslager) im Rahmen der 'Aktion Reinhard' in den Jahren 1940 bis 1944 (Jednotlivé a masové zločiny na věznicích v táborech Treblinka I (A1) a Treblinka II /vyhlazovací tábor/ v rámci 'Akce Reinhard' v letech 1940 až 1944).

2) vyšetřování zločinů spáchaných v letech 1943-1945 ve věznici San Sabba (Itálie)
-BDA, B 162, sign. 6645-6648: Strafverfahren gegen August Allersovi und andere wegen Mordes in San Sabba (Trestní řízení proti Augustu Allersovi a jiným kvůli vraždě v San Sabbě)

Ad 1) Uvedené archivní materiály se týkají vyšetřování hromadné vraždy cca 850 000 – 900 000 obětí židovského původu (i židovských obětí z Čech a Moravy), která byla spáchána německým a ukrajinským personálem vyhlazovacího tábora v Treblince v letech 1942-1943. Vyšetřování tohoto zločinu proběhlo v bývalé Spolkové republice Německo v letech 1959-1964 a bylo zakončeno soudním procesem s 10 německými dozorci z uvedeného vyhlazovacího tábora, který proběhl v letech 1964-1965 u Zemského soudu v Düsseldorfu. Mezi odsouzené patřili i dva dozorci německého původu pocházející z Čech – Franz Suchomel a Gustav Münzberger. Studium osudů těchto příslušníků personálu SS vyhlazovacího tábora v Treblince patří společně se studiem osudů jejich dalších německých krajanů z Čech (Český Krumlov, Teplice, Novosedlice, Jablonec a dal.), zapojených do obdobných zločinů, k náplni mnou řešeného projektu Od eutanazie k vyhlazování Židů (blíže viz např. ZEMAN, Pavel: „Tam byl ten krejčí z Čech“. Nacistický program „eutanazie“ a Němci z Českého Krumlova, *Paměť a dějiny*, č. 1, 2013, s. 81-94 / <http://www.ustrcr.cz/cs/pamet-a-dejiny-2013#pad1-2013>).

Mnou studované archivní materiály z archivního fondu B 162, AR-Z 230/59, sign. 3817-3843 (Treblinka) se týkají jak působení uvedených osob ve vyhlazovacím táboře v Treblince v letech 1942-1943, tak i jejich předchozího působení v nacistickém programu tzv. eutanazie v letech 1941-1942. V něm napomáhali vraždění pacientů německého, rakouského, českého, polského a židovského původu z psychiatrických ústavů v Německu, Rakousku a Sudetech. V rámci policejního a soudního vyšetřování v letech 1959-1965 shromáždila jmenovaná Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen v Ludwigsburgu velké množství různorodých materiálů k činnosti uvedených osob v programu tzv. nacistické eutanazie a v tzv. Akci Reinhard – masové vraždění židovského obyvatelstva v Polsku v letech 1942-1943. Součástí uvedeného archivního fondu je ale i řada dalších osobních a úředních dokumentů týkajících se osobního a rodinného života mnou studovaných osob.

Ad 2) Druhá skupina mnou studovaných archivních materiálů v Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen v Ludwigsburgu se týká působení výše uvedených osob v německé policejní věznici v San Sabbě v italském Terstu a v okolí, kam byli převeleni po likvidaci vyhlazovacích táborů Akce Reinhard na podzim 1943. V severní Itálii působili v letech 1943-1945 jako příslušníci zvláštní jednoty SS (Einsatz R). Jejich úkolem zde bylo kromě policejního zajištění přidělené oblasti a boje s italským odbojem soustředění a deportace židovských obyvatel z oblasti Terstu, Jultského Benátska a Itrie do koncentračního a vyhlazovacího tábora v Osvětimi. Druhá skupina mnou studovaných archivních materiálů, které také obsahují řadu válečných i poválečných dokumentů k činnosti uvedených osob, byla německými a italskými vyšetřovacími orgány shromážděna v letech 1969-1973. Tedy v době, kdy byly na podnět italských soudních orgánů italskou i německou stranou vyšetřovány nacistické zločiny spáchané v letech 1943-1945 na výše uvedených místech.

Z obou archivních souborů, které jsem v rámci řešení projektu Od eutanazie k vyhlazování Židů, studoval v pobožce Bundesarchivu v Ludwigsburgu – v Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen, jsem pořídil pro potřeby projektu archivní excerpta a objednal kopie vybraných archivních dokumentů.

Během mého pracovního pobytu v uvedené archivní pobočce Bundesarchivu v Ludwigsburgu zde studovali i zaměstnanci polského Státního muzea v Majdanku (Panstwowe Muzeum na Majdanku) Dr. Robert Kuwalek a Dr. Wojciech Lenarczyk. S oběma zástupci Státního muzea v Majdanku jsem jako vedoucí Oddělení zkoumání doby nesvobody USTR nezávazně jednal o možné budoucí spolupráci obou institucí, respektive o spolupráci Oddělení zkoumání doby nesvobody USTZR s muzeem v Majdanku. Případná budoucí spolupráce by se mohla týkat zpracování osudu českých vězňů v koncentračním táboře v Majdanku v letech druhé světové války. Státní muzeum v Majdanku se v rámci své historicko-dokumentační činnosti věnuje i zpracovávání osudů vězňů majdanského tábora z různých okupovaných evropských zemí a historie českých vězňů majdanského tábora není zatím podrobně zmapována. S polskými kolegy bylo nezávazně ujednáno, že o případné budoucí spolupráci ohledně zpracování osudů českých vězňů majdanského tábora bude jednáno v budoucnu poté, co vedoucí Oddělení zkoumání doby nesvobody USTR ověří, zda a jaké archivní materiály a další podklady je možné k tématu najít v českých podmínkách.

Průběh uskutečněné cesty (dle jízdního řádu):

- 1) Cesta Praha – Ludwigsburg 14. 4. 2013, odjezd Praha 8.38 hod., příjezd Ludwigsburg 16.30 hod. (autobus, vlak)
- 3) Cesta Ludwigsburg – Praha 20. 4. 2013, odjezd Ludwigsburg 10.30 hod., příjezd Praha 18:18 hod., (vlak, autobus)

Ubytování bylo v době od 14. do 20. 4. 2013 poskytnuto se snídaní.

PhDr. Pavel Zeman, PhD.
oddělení zkoumání doby nesvobody
Ústav pro studium totalitních režimů

Ano, publikoval
na webu.

Pavel Zeman